

*Ю. ДЯТЛОВА, студентка I курсу
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)*

ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТІ ПРОДУКЦІЯ І ВИРОБНИЦТВО В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 7, с. 78–79

Поняття чистої продукції і чистого виробництва належать до ключових понять сучасної екології та економіки. За визначенням UNEP (підрозділу ООН з охорони природного середовища): “Чисте виробництво — це постійно діюча стратегія щодо технологічних процесів, товарів і послуг, спрямована на підвищення ефективності виробництва і живваності товарів при одночасному зменшенні ризику для людини і втрат в екологічній сфері”.

Чисте виробництво можна визначити ще як таке управління виробництвом, яке змушує обмежувати витрати людської праці, сировини і енергії на одиницю продукції до рівня, що існує у промислово розвинених країнах. Тобто чисте виробництво є комплексним поняттям. Воно означає і спосіб організації, і технологію виробництва, і якість товарів і послуг, і стратегію безпеки життєдіяльності людини на виробництві, і благополуччя природи.

Щодо поняття екологічно безпечної продукції, то воно охоплює безпеку людини і природного середовища як у процесі виробництва і споживання товару, так і всі подальші фази існування товару, у тому числі й після втрати ним споживчих властивостей.

Ідея чистого виробництва виникла як реакція на неефективність методу усування наслідків “в кінці труби”, який був досить поширений у світі в минулі роки. У концепції чистого виробництва усунення наслідків є останньою ланкою заходів, до яких слід вдаватися тоді, коли всі інші ресурси вичерпані.

На заміну заходів “в кінці труби” у 70-х роках прийшла ідея чистого і безвідходного виробництва. Це поняття вживається для позначення

безвідходності всього циклу виробництва товару і всієї тривалості життя продуктів і послуг — від часу появи потреби у певному виді товару чи послуг до моменту утилізації продукту після виконання ним своєї вжиткової функції. При цьому увага постійно концентрується на обмеженні можливого негативного впливу продукту і послуг на природу і людину. Це досягається шляхом відповідного проєкологічного проєкування цього продукту, контролю за технологічним процесом, повторним використанням у циклах відновлення або безпечним складуванням вже відпрацьованого матеріалу.

Основним механізмом впровадження у виробництво концепції чистого виробництва є належним чином організована система, яка включає відповідний набір технологій та екологічну освіту персоналу.

Обов'язковим елементом менеджменту є процедура реалізації програми чистого виробництва та аналіз життєвого циклу товару і послуг.

При впровадженні системи чистого виробництва використовують такі заходи:

- кількісна оцінка впливу виробництва, товару чи послуги на природне середовище, віднесена до одиниці кінцевого продукту;
- оцінка кількості використаної енергії та матеріалів (ресурсів);
- ризик, який створюється при цьому для здоров'я людини і благополуччя природи.

Основними характеристиками чистого виробництва як системи є комплексність, прогнозованість і систематичність.

Комплексність розглядається в аспекті цілісного трактування середовища як системи взаємних зв'язків між його складовими, аналіз та іден-

тифікація впливу можливих негативних (шкідливих і небезпечних) факторів на людину і природне середовище, спричинюваних продуктами і процесами їх виробництва.

На основі визначених принципів чистого виробництва у країнах ЄС розроблено неформалізовану систему менеджменту екологічної якості на виробництві EP-EMS (Eleaner Production Environmental Management System). Впровадження цієї системи країнами, які стали на шлях екологічно безпечного розвитку, дає змогу впорядкувати існуючу розлогу систему заходів, прийомів і методів у сфері екологічної політики і охорони природного середовища на основі конкретних показників кількісної і якісної міри. Перехід українських підприємств до використання стандартів ISO 14000 допоміг би їм сприйняти екологічний імператив і обмеження, що накладаються екологічними умовами, як того вимагає міжнародна співпраця.

Перед тим, як впроваджувати програму чистого виробництва, в Україні доцільно започаткувати підготовку спеціалістів у галузі менеджменту екологічно безпечного виробництва. Так зробили наші сусіди-поляки, які на основі співпраці з норвежцями протягом короткого часу підготували і

направили у різні галузі економіки і освіти понад 1000 спеціалістів з екологічного менеджменту.

Система чистого виробництва є інтегральною частиною управління сучасним підприємством. Вона покликана обмежувати, мінімізувати, а то й повністю виключати можливі ризики для здоров'я населення і благополуччя природи, які виникають у процесі діяльності підприємства з виробництва товарів і послуг. У благополучних у цьому відношенні країнах питання екологічно чистого виробництва перебуває під безпосереднім контролем держави.

Література

1. *Вимоги до екологічного менеджменту* // Стандарт Великобританії BS 7750.
2. *Директива Ради ЄС № 84/360/ЕЕС.*
3. *Екологічний аудит: Посіб. для спеціалістів з екологічного менеджменту.* — К., 1997.
4. *Pencj. Ochrona srodowiska w strategii przedsiebiorstwa* // Aura. — 1994. — № 7.
5. *Problemy Ocen Srodowiskowych.*— 1998. — № 2–3.
6. *Tietenbery T. r. Environmental and Natural Resource Economics* / Harper Collins P., 1996.